

# Physical Development Planning

## Developing a Strategic Framework for Spatial Competitiveness in Sustainable Rural Tourism Development Case Study: Target Tourism Villages of Nireh township, Ardabil Province

Kiomars Khodapanah <sup>1</sup>, Arasto Yari <sup>2</sup>, Saadi Mohammadi <sup>3</sup>

1. Assistant Professor, Department of Geography and Rural Planning, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2. Professor of the Department of Geography and Urban and Rural Planning, Mohaghegh Ardabili University, Ardabil, Iran.

3. Associate Professor, Department of Geography, Payame Noor University, Tehran, Iran.

### \*Correspondence

Kiomars Khodapanah

Email: [k\\_khodapanah@pnu.ac.ir](mailto:k_khodapanah@pnu.ac.ir)

Received: 08/Aug/2025

Accepted: 20/Oct//2025

### How to cite

Khodapanah, K.; Yari, A.; Mohammadi, S. (2025). Developing a Strategic Framework for Spatial Competitiveness in Sustainable Rural Tourism Development Case Study: Target Tourism Villages of Nireh township, Ardabil Province. *Physical Development Planning*, 12 (3), 39, 77-100.

<https://doi.org/10.30473/psp.2026.75410.2779>

### ABSTRACT

Rural tourism has become increasingly important in the 21st century, attracting substantial attention in both academic research and policy discussions. Beyond meeting the needs of visitors, it contributes to significant social and economic changes in host communities. This study focuses on developing strategies to enhance spatial competitiveness and support sustainable rural tourism in selected tourism villages of Nir County. The research adopts an applied, descriptive-analytical approach, collecting data through a purposive survey of 20 experts and practitioners. To identify key strategies, the study applied the meta- SWOT technique, which allowed for assessing the relative advantages of each village within the competitive regional context and prioritizing sustainable development goals. The findings highlight that the provision of permanent and temporary accommodations, utilization of hot springs and mineral resources, and improvements in communication infrastructure were the most influential factors. Among the competing villages, Koor Abbasloo demonstrated the highest capacity to attract tourists and a notable relative advantage (value = 2.76) over Qarah Shiran. Critical development strategies include enhancing transportation networks, improving access to nearby urban centers, raising local livelihoods, diversifying tourism activities, and leveraging natural and cultural resources. The results indicate that considering both internal capacities and external environmental factors simultaneously can strengthen competitive positioning and promote the sustainable development of rural tourism across the four target villages.

### KEYWORDS

Competitiveness, Rural Tourism Space, Sustainable Development, Strategic Plan, Meta-SWOT Technique.



## برنامه‌ریزی توسعه کالبدی

«مقاله پژوهشی»

## رقابت‌پذیری توسعه گردشگری پایدار روستایی با روش متاسوات (مورد مطالعه: روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر در استان اردبیل)

کیومرث خداپناه<sup>۱</sup>، ارسطو یاری<sup>۲</sup>، سعدی محمدی<sup>۳</sup>

## چکیده

گردشگری روستایی در قرن بیست و یکم از اهمیت ویژه و توسعه قابل توجهی برخوردار شده و به یکی از محورهای اصلی مطالعات علمی جهان تبدیل شده است، زیرا علاوه بر تأمین نیازهای گردشگران، تغییرات اجتماعی و اقتصادی مهمی در جامعه میزبان ایجاد می‌کند. پژوهش حاضر با هدف تدوین راهبردهای رقابت‌پذیری فضایی و توسعه پایدار گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر انجام شد. این مطالعه از نظر هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، توصیفی-تحلیلی است و داده‌ها به صورت پیمایشی از ۲۰ متخصص و کارشناس منتخب به روش هدفمند جمع‌آوری شد. برای تحلیل و تدوین راهبردها، از تکنیک متاسوات استفاده شد تا مزیت نسبی هر روستا در فضای رقابتی منطقه شناسایی شود و اهداف توسعه پایدار با اولویت‌بندی مشخص گردند. نتایج نشان داد، ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت، بهره‌گیری از چشمه‌های آب‌گرم و معدنی و بهبود زیرساخت‌های ارتباطی بیشترین وزن را داشتند. در مقایسه با رقبای منطقه، روستای کورعباسلو از نظر ظرفیت جذب گردشگر و مزیت نسبی بامقدار ۷۶/۲ نسبت به روستای قره‌شیران اولویت داشت. مهمترین راهبردهای توسعه گردشگری شامل ارتقای امکانات حمل‌ونقل، نزدیکی به مراکز شهری، بهبود وضعیت معیشتی مردم، افزایش تنوع فعالیت‌های گردشگری و بهره‌برداری از منابع طبیعی و فرهنگی بود. نتایج نشان می‌دهد که توجه همزمان به عوامل درونی و محیطی، علاوه بر تقویت مزیت‌های رقابتی، می‌تواند رقابت‌پذیری فضایی و توسعه پایدار گردشگری روستایی در چهار روستای هدف شهرستان را به طور مؤثر ارتقا دهد.

## واژه‌های کلیدی

رقابت‌پذیری، فضای گردشگری روستایی، توسعه پایدار، برنامه راهبردی، تکنیک متاسوات.

۱. استادیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۲. استاد، گروه جغرافیا، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.
۳. دانشیار، گروه جغرافیا، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: کیومرث خداپناه

رایانامه: [k\\_khodapanah@pnu.ac.ir](mailto:k_khodapanah@pnu.ac.ir)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۵/۱۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۲۸

## استناد به این مقاله:

خداپناه، کیومرث؛ یاری، ارسطو؛ محمدی، سعدی (۱۴۰۴). رقابت‌پذیری توسعه گردشگری پایدار روستایی با روش متاسوات (مورد مطالعه: روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر در استان اردبیل)، فصلنامه علمی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی، ۱۲ (۳)، ۳۹-۷۷-۱۰۰.

<https://doi.org/10.30473/psp.2026.75410.2779>

حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. © ۱۴۰۴. ناشر این مقاله، دانشگاه پیام نور است.

این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

## مقدمه

گردشگری، در دنیای امروز به موضوعی جهانی تبدیل گردیده و با سرعت زیادی در حال رشد است (Rosa et al., 2022: 2). در این ارتباط، در طی دهه اخیر، گردشگری روستایی در بسیاری از نقاط جهان، روند رو به رشدی داشته و امروزه محرک پایدار توسعه اقتصاد مناطق روستایی است (Randelli & Martellozzo, 2019: 388). به گونه‌ای که این صنعت به بخش مهمی از اقتصاد تبدیل شده و به طور قابل توجهی به ایجاد شغل و افزایش تولید ناخالص داخلی در کشورها کمک می‌کند (Gabor et al., 2023: 2). بر این اساس، تبلیغ و مدیریت مقاصد گردشگری، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. بر این اساس رقابت‌پذیری مقاصد گردشگری نه تنها برای توسعه اقتصادهای ملی، بلکه برای جوامع محلی و روستایی نیز یک عامل کلیدی است. لذا تعیین و استفاده از بهترین راه‌های رقابت در بازار به منظور جلوتر ماندن از رقابت جهانی مهم است (González-Rodríguez et al., 2023: 1). این امر باعث گردیده که گردشگری روستایی در بسیاری از مناطق به یک عنصر مهم در اقتصاد روستایی تبدیل گردد و اهمیت آن به عنوان یک بخش استراتژیک و راهی برای تقویت توسعه مناطق روستایی رو به افزایش باشد (Polukhina et al., 2021: 2) و عامل مهمی برای کاهش نابرابری‌های منطقه‌ای در داخل کشورها محسوب می‌گردد (Ozer et al., 2022: 2). در نتیجه، کشورهای کمتر توسعه یافته به طور فزاینده‌ای به گردشگری به عنوان وسیله‌ای برای رشد، توسعه و درآمدهای ارزی روی آورده‌اند (Andrades & Dimanche, 2017: 362).

کشور ایران به دلیل دارا بودن آثار تاریخی فراوان، تمدن کهن و جاذبه‌های طبیعی- فرهنگی، به تصدیق یونسکو از نظر دارا بودن جاذبه‌های گردشگری در ردیف دهم در جهان قرار دارد. این در حالی است که علی‌رغم رونق بخش گردشگری در سال‌های اخیر و با وجود مناطق غنی و مختلف برای رقابت در زمینه گردشگری، هنوز جایگاه مناسبی در سطح بین‌المللی بدست نیاورده است (ماکویی طلائی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۱۲۶). در این راستا متولیان مربوط به این موضوع در سطوح ملی تا محلی،

تلاش نموده‌اند، تا با ایجاد جاذبه‌های گردشگری جدید، باارزش نمودن جاذبه‌های گردشگری موجود، از فرصت‌های پنهان در این صنعت مهم، در راستای بهبود وجود جامعه حداکثر استفاده را ببرند (فرهادی خواه و همکاران، ۱۴۰۳: ۵۱).

طبیعتاً هر روستایی در کشور، بنا به پتانسیل‌ها و قابلیت‌های مختلفی که دارد، بخشی از گردشگری داخلی و خارجی و خدمات‌دهی به گردشگران را بر عهده می‌گیرد و درآمدهایی را به سمت روستاها هدایت می‌کند، اما گاهی نقاط روستایی با قابلیت‌های متعددی، اعم از طبیعی، تاریخی و ... که دارند، نمی‌توانند گردشگران را جذب خود نمایند و در مقابل رقبای خود عملکرد مطلوبی داشته باشند. این موضوع باعث از بین رفتن فرصت استفاده مطلوب از قابلیت‌های گردشگری می‌شود. زیرا نقاط روستایی به عنوان مجموعه پیچیده‌ای از خدمات، مزیت‌های عمده‌ای را برای جوامع محلی به دنبال دارد که رقابت شدیدی را ایجاد می‌نماید. موفقیت رقابت بین این نواحی، به رقابت‌پذیری بین آن‌ها بستگی دارد که می‌تواند توسعه گردشگری در یک ناحیه را فراهم کند (Kulyk & Brelik, 2019: 381). شهرستان نیر به‌ویژه روستاهای هدف گردشگری آن، به واسطه تنوع چشمگیر ظرفیت‌ها که شامل جاذبه‌های تاریخی و طبیعی، شرایط اقلیمی مناسب در فصول گرم سال، اکوتوریسم، صنایع دستی بومی، تنوع غذایی و زیستی و همچنین فرهنگ و زبان محلی، به عنوان یکی از کانون‌های مهم گردشگری استان اردبیل مطرح است. این قابلیت‌ها و ظرفیت‌ها، در طی سال‌های اخیر موجب افزایش توجه گردشگران داخلی و خارجی به این منطقه گردیده و می‌تواند زمینه‌های ارتقای سطح رفاه ساکنان محلی و توسعه اقتصادی را فراهم سازد. با این حال، وضعیت گردشگری در این روستاهای این استان و شهرستان با چالش‌ها و محدودیت‌های خاصی همراه است. از جمله اینکه به دلیل شرایط جوی سرد و برف‌گیر در ماه‌های زمستان، عملاً جریان ورود گردشگران کاهش چشمگیری یافته و منافع اقتصادی حاصل از گردشگری به شکل فصلی محدود می‌شود. از سوی دیگر، زیرساخت‌های اقامتی در این روستاها توسعه‌یافته نیستند؛ به گونه‌ای که بررسی‌ها نشان می‌دهد،

پژوهش حاضر، ارائه راهبرد به منظور برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار روستایی با استفاده از تکنیک متاسوات در روستاهای هدف گردشگری در شهرستان نیر است. بر این اساس این سؤال مطرح می‌شود، روستای هدف گردشگری کورعباسلو، دارای چه منابع، قابلیت‌ها و پتانسیل‌هایی در جهت توسعه گردشگری پایدار روستایی است؟ کدام عوامل کلان محیطی دارای بیشترین اثر بر توسعه کسب قابلیت‌ها و توانایی‌ها را دارد؟ و در نهایت نقشه راهبردی تناسبی میان اهداف و منابع چگونه است؟ در رابطه با گردشگری و رقابت‌پذیری در آن مطالعات متعددی صورت گرفته است، که در طی دوره‌های زمانی متفاوت در پژوهش‌های داخلی و خارجی، پژوهشگران متعددی به بررسی آن پرداخته‌اند. از جمله این پژوهش‌ها، پژوهش افراخته و همکاران (۱۳۹۸) است که به تحلیل عوامل مؤثر در رقابت‌پذیری گردشگری در شهرستان سرعین پرداختند و به این نتیجه رسیدند در رقابت‌پذیری گردشگری این شهرستان، به ترتیب، منابع و جاذبه‌های محوری، عوامل تقویت‌کننده، مدیریت مقصد، رضایت گردشگران، برنامه‌ریزی و خط مشی در توسعه مقصد و در نهایت منابع و عوامل پشتیبان از اولویت برخوردار هستند. رحمانی و رهنما (۱۳۹۹) تأثیر شاخص‌های رقابت‌پذیری سفر و گردشگری بر تقاضای گردشگری خارجی در کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج مطالعه نشان داد سه متغیر زیرساخت حمل و نقل هوایی، رقابت‌پذیری قیمتی و بازار کار و منابع انسانی، بالاترین تأثیر را در جذب گردشگران خارجی به کشورهای مورد مطالعه داشته‌اند. در پژوهشی دیگر که توسط جاودان و همکاران (۱۴۰۰) با هدف تأثیر ظرفیت سازمانی در رقابت‌پذیری مقصد گردشگری آب‌گرم شهرستان سرعین انجام شد، این نتیجه حاصل گردید که ظرفیت سازمانی در رقابت‌پذیری مقصد گردشگری آب‌گرم تأثیر مثبت و معنادار دارد. در نتیجه با بهبود مؤلفه‌های ظرفیت سازمانی، می‌توان عملکرد بهتری از رقابت‌پذیری را انتظار داشت. فاضلی ثانی و همکاران (۱۴۰۱) عوامل مؤثر رقابت‌پذیری بر رشد و توسعه گردشگری در نواحی مقصد روستایی در شهرستان تنکابن را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این مطالعه بیانگر این است، ضریب اثر مؤلفه‌های حمایت از

تعداد واحدهای اقامتی دائمی و موقت و اقامتگاه‌های بوم‌گردی، متناسب با میزان تقاضای گردشگران رشد پیدا نموده‌اند. همین موضوع منجر شده است که اقامت مدت‌دار گردشگران با دشواری مواجه گردد و بیشتر بازدیدها به شکل کوتاه‌مدت یا یک‌روزه باقی بماند. مطابق گزارش‌های رسمی اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل، از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا پایان شهریور ماه بیش از ۵۸۹ هزار نفر گردشگر در اقامتگاه‌های رسمی این استان اقامت کرده‌اند. علاوه بر این، در ایام نوروز ۱۴۰۳ بیش از یک میلیون و سیصد هزار نفر وارد استان اردبیل شده و در همین دوره زمانی، حدود ۲۳۶ هزار اقامتگاه رسمی در مراکز اقامتی استان به ثبت رسیده است. روستاهای هدف گردشگری شهرستان سرعین نیز در این مدت به دلیل داشتن جاذبه‌ها مورد توجه گردشگران قرار گرفته‌اند، ولی به علت نداشتن زیرساخت‌های مناسب اقامت، برای تعداد محدودی از گردشگران در این روستاها فراهم شد (میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی استان اردبیل، ۱۴۰۴). این آمارها بیانگر جایگاه ویژه استان اردبیل در جذب گردشگر داخلی و لزوم توجه به توسعه زیرساخت‌ها در سطوح محلی و به‌ویژه روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر است. در مجموع، اگرچه روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر از قابلیت‌های متنوع و ارزشمندی در زمینه جذب گردشگر برخوردارند، اما محدودیت فصلی ناشی از شرایط اقلیمی، ضعف در زمینه زیرساخت‌های اقامتی و نبود برنامه‌ریزی منسجم در بهره‌برداری از ظرفیت‌های موجود، رقابت‌پذیری این روستاها را در مقایسه با سایر مقاصد گردشگری منطقه تحت‌تأثیر قرار داده است. بنابراین، ایجاد فرصت‌های گردشگری چهار فصل، توجه به توسعه زیرساخت‌های اقامتی و برنامه‌ریزی برای افزایش مدت و میزان هزینه‌کرد گردشگران می‌تواند به تقویت جایگاه این روستاها در عرصه گردشگری منطقه‌ای و ملی منجر شود. بر این اساس ضروری است به بررسی و شناخت عوامل داخلی و خارجی اثرگذار بر رقابت‌پذیری گردشگری در این نقاط پرداخته شود، تا با توجه به خروجی و نقشه راهبردی، تصمیمات مناسب در راستای استفاده مطلوب و کم‌هزینه اتخاذ شود. لذا هدف اصلی

منطقه استفاده نکنند مهاجرت روستایی بیشتر از قبل شده و روستاها خالی از سکنه خواهند شد.

چن و تیان<sup>1</sup> (۲۰۱۹) اقتصاد جمعی روستایی و گردشگری سبز روستایی را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که اقتصاد جمعی، مطلوبیت کلی و سطح توسعه گردشگری سبز روستایی را تقویت می‌کند. علاوه بر آن منجر به ارتقای اقتصاد و حفاظت از محیط زیست و شاخص شادی می‌گردد. همچنین در شکل‌گیری هسته اتحاد اقتصاد جمعی و رفتار فردی نقش دارد. لوئیز و آلساندرو<sup>2</sup> (۲۰۱۹) عوامل تأثیرگذار بر انگیزه مسافران از گردشگری روستایی را مورد بررسی قرار دادند. این پژوهشگران به این نتیجه رسیدند سه انگیزه در ایجاد سفرهای روستایی نقش دارد که شامل گردشگری روستایی برای تجربه جدید و ماجراجویی، استراحت و فرار از فشارهای زندگی و رفت و برگشت برای یک تفریح رماتیک است. داشیچ و همکاران<sup>3</sup> (۲۰۲۰) پژوهشی را به منظور گردشگری روستایی در توسعه مناطق روستایی صربستان انجام دادند. نتایج بیانگر این است که توسعه گردشگری در روستاهای صربستان می‌تواند سهم مهمی در ایجاد شغل و همچنین حفظ مشاغل برای جمعیت و افزایش علاقه آن‌ها به ماندن در منطقه و ایجاد فرصت‌های تجاری جدید داشته باشد. همچنین صربستان علاوه بر ایجاد تصویر مثبت و رونق اقتصادی، با سرمایه‌گذاری بیشتر در این حوزه می‌تواند مشکل مهاجرت جمعیت در قلمرو خود به شهرهای بزرگتر و همچنین خروج جوانان از کشور را حل کند. کمن و همکاران<sup>4</sup> (۲۰۲۴) تأثیرات اقتصادی گردشگری ماجراجویانه بر جامعه روستایی انجام دادند و دریافتند، این نوع گردشگری می‌تواند زمینه افزایش اشتغال، درآمد مالیاتی محلی، دستمزدها و درآمد صنایع مختلف در مناطق روستایی را فراهم نماید. همچنین این مطالعه بر اهمیت ارزیابی تأثیرات اقتصادی پروژه‌ها، فعالیت‌ها و رویدادهای گردشگری ماجراجویانه بر جوامع محلی توجه دارد. سان و همکاران<sup>5</sup> (۲۰۲۵) روش‌های محلی گردشگری روستایی

رشد و توسعه گردشگری، پذیرش و مهمان‌نوازی گردشگر، توسعه، تحلیل رقابتی، جایگاه و مدیریت بازدیدکنندگان، در رشد و توسعه گردشگری تأثیرگذار بوده‌اند. ثقفی اصل و افراخته (۱۴۰۲) به بررسی بسترهای حاکم و پیامدهای حاصل از توسعه گردشگری بر مبنای مزیت‌های رقابت‌پذیری در ناحیه روستایی رودبار قصران پرداختند. نتایج تئوری زمینه‌ای، نشان داد بسترهای حکمروایی مطلوب گردشگری، رویکرد نامتمرکز گردشگری، نهادینه‌سازی فرهنگ گردشگری توانمندی‌های رقابت‌پذیر گردشگری و ... از جمله بسترهای حاکم بر توسعه گردشگری هستند و در بین آن‌ها حکمروایی مطلوب گردشگری، بیشترین اهمیت را دارا است. فرهادی خواه و همکاران (۱۴۰۳) اقدام به شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری گردشگری پرداختند. نتایج نشان داد از بین ۳۵ عامل بررسی شده، ۱۲ عامل به عنوان عوامل کلیدی انتخاب شدند. از عمده‌ترین این عوامل، اولویت‌بخشی به گردشگری و سفر نزد دولت، بازبینی مقررات و قوانین کلان در جهت تقویت گردشگری، منابع فرهنگی، بهبود وضعیت منابع انسانی و بازار کار گردشگری و ارتباط رسانه‌ای با دنیا را نام برد. فواد عبدالکریم و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای موانع توسعه گردشگری روستای در بخش میدان شهرستان خانقین عراق را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج این مطالعه نشان داد به ترتیب موانع آموزشی- فرهنگی، زیست محیطی، زیربنایی و بازاریابی و مدیریتی، موانع عمده توسعه گردشگری روستایی هستند. ایمانی و معدنی (۱۴۰۴) آسیب‌شناسی گردشگری روستایی پایدار در مناطق روستایی شهرستان سرعین را مورد مطالعه و بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش نشان داد بعد محیطی و کالبدی، آسیب‌پذیرترین بعد گردشگری پایدار روستایی شناخته شدند. شوکتی آقمقانی و همکاران (۱۴۰۴) تدوین راهبردهای توسعه گردشگری روستایی در استان خوزستان را مورد بررسی قرار دادند، نتایج این مطالعه نشان داد به دلیل عدم توجه به برخی الزامات گردشگری روستایی در استان خوزستان، معایب گردشگری غالب بر مزایای آن هست و در صورتی که سیاست‌گذاران از این موضوع غفلت نموده و از ظرفیت‌های گردشگری روستایی در

<sup>1</sup> - Qin & Tian

<sup>2</sup> - Lewis & Alessandro

<sup>3</sup> - Dašić et al

<sup>4</sup> - Beckman

<sup>5</sup> - Sun et al

برای رقابت‌پذیری، مراحل گوناگونی وجود دارد. مرحله اول شامل تعریف صحیح و مناسب از رقابت است. مرحله دوم بر شناسایی و هدف‌گذاری برای منابع جانشین‌ناپذیر و تقلیدناپذیر تأکید دارد. مرحله سوم شناسایی رقبا است. در مرحله چهارم، هدف شناسایی مشتریان است. تهیه برنامه راهبرد اطلاعاتی در مرحله پنجم انجام می‌شود. در مرحله ششم نیز شناسایی و ایجاد شبکه مکمل و هم‌افزا انجام می‌شود. در مرحله هفتم، بازمهندسی فرایندهای کسب و کار صورت می‌گیرد. در نهایت در مرحله هشتم، اقدام به ایجاد مزیت رقابتی پایدار و دانش محور می‌گردد (رجبعلی بگلو، ۱۳۹۱: ۲۳۷).

اخیراً، با تمرکز بر بخش گردشگری، و از آنجایی که گردشگری عمده‌تاً یک صنعت خدمات محور است، محققان در این زمینه مجبور به تنظیم تعاریف خود به رقابت‌پذیری، توسعه مدل‌های جدید و شناسایی عواملی هستند که برای صنعت قابل استفاده است (Cronjé & Du Plessis, 2020: 257). رقابت‌پذیری در گردشگری بدین مفهوم است که یک مقصد به طور کلی برجسته‌ترین تصاویر خود را برای جذب گردشگران و موقعیت بهتر و پایدارتر از مقاصد دیگر ارائه می‌دهد (Kumar et al., 2024: 2). رقابت در صنعت گردشگری می‌تواند هزینه‌های تولید شده در گردشگری را بالا ببرد و علاوه بر ایجاد تجربه برای گردشگران، زمینه بهبود رفاه ساکنان محلی را نیز فراهم نماید (فاضلی ثانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۴۷۲). این موضوع، یکی از موضوعات اساسی و با اهمیت است که نقش پررنگی در توسعه اقتصادی روستا دارد و منجر به بالارفتن کیفیت زندگی و بهبود رشد اقتصادی می‌شود (Kapera, 2018: 582). بنابراین برای اینکه یک مقصد دارای قدرت رقابت باشد و گردشگران زیادی را به خود جذب نماید، باید دلیلی برای بازدید گردشگران داشته باشد، همچنین نسبت به سایر مقصدهای رقیب، متمایزتر و بالاتر باشد و همچنین خدماتی را به گردشگران ارائه نماید که در مقصدهای مشابه، وجود نداشته باشد (Batra, 2017: 158). این پدیده در سال‌های اخیر در بیشتر کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته است و در کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه در طول چند دهه گذشته به یکی از نیروهای اصلی برای رشد اقتصادی تبدیل شده

را با رویکرد تاب‌آوری در چین مورد مطالعه قرار داد. نتایج نشان داد، کارآفرینان گردشگری درون‌زا در درجه اول از منابع محلی و سرمایه اجتماعی برای تقویت توسعه تطبیقی که ریشه در ویژگی‌های روستایی دارد، استفاده می‌کنند. در مقابل، کارآفرینان گردشگری برون‌زا از طریق سازگاری استراتژیک در محیط‌های شهری و روستایی، تخصیص بهینه منابع شهری و روستایی را تسهیل می‌کنند.

مرور پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که در رابطه با رقابت‌پذیری در گردشگری مطالعات متعددی صورت گرفته است و از روش‌ها و تکنیک‌های متعددی جهت بررسی و تحلیل آن استفاده شده است. از سوی دیگر بیشتر مطالعه رقابت‌پذیری در زمینه محیط شهری بوده است. از این رو در پژوهش حاضر با توجه به این مطالعات و بهره‌برداری از آن‌ها، اقدام به ارائه راهبردهای رقابت‌پذیری در گردشگری پایدار روستایی در روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر با بهره‌گیری از تکنیک مناسوات اقدام گردید. لازم به ذکر است این پژوهش برای اولین بار در منطقه مورد مطالعه انجام شده است

تفکر رقابت‌پذیری، بر مبنای تغییر و تحولات اقتصاد جهانی و افزایش شگفت‌انگیز گردش سرمایه در جهان، طی دهه‌های گذشته صورت گرفت. در طی دو دهه اخیر، رقابت روبه رشد، سرمایه‌های در گردش بین شهرهای جهان و شرکت‌های فراملیتی که به علت توجه به سرمایه‌گذاری‌های جدید، چشم‌اندازهای جغرافیایی با مقیاس و وسعت بالایی داشته‌اند، شدت گرفته است (ناصری اصفهانی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۹). اگرچه رقابت‌پذیری موضوعی است که به طور گسترده مورد مطالعه قرار می‌گیرد، در ادبیات آکادمیک در زمینه‌های موضوعی و زمینه‌های تحقیقاتی مختلف مورد بحث قرار گرفته است. این موضوع به‌ویژه وقتی صحبت از مدیریت تجاری و استراتژیک می‌شود، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند (Santos et al., 2014: 78). می‌توان بیان نمود، مفهوم رقابت‌پذیری به عنوان راهی برای دستیابی به عملکرد اقتصادی بهبود یافته برای ارتقای توسعه پایدار و کیفیت زندگی درک می‌شود (Barbosa et al, 2024: 310).

نیز در برگیرنده نخبگان اعم از متخصصین و کارشناسان حوزه گردشگری بود. اطلاعات مورد نیاز در این بخش به روش پیمایشی جمع‌آوری شد. در این پژوهش، خبرگان به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ملاک انتخاب، تجربه تخصصی و سابقه علمی یا حرفه‌ای در حوزه گردشگری بود. بر همین اساس، ۲۰ نفر شامل اعضای هیئت علمی دانشگاه‌ها، کارشناسان سازمان‌های مرتبط و مدیران بخش خصوصی به‌عنوان جامعه خبرگی برگزیده شدند. در چنین پژوهش‌هایی هدف تعمیم آماری نتایج نیست، بلکه دستیابی به اجماع نظر متخصصان در تدوین راهبردهاست؛ بنابراین تعداد محدود خبرگان با توجه به عمق دانش و تجربه آنان برای تحلیل کفایت دارد.

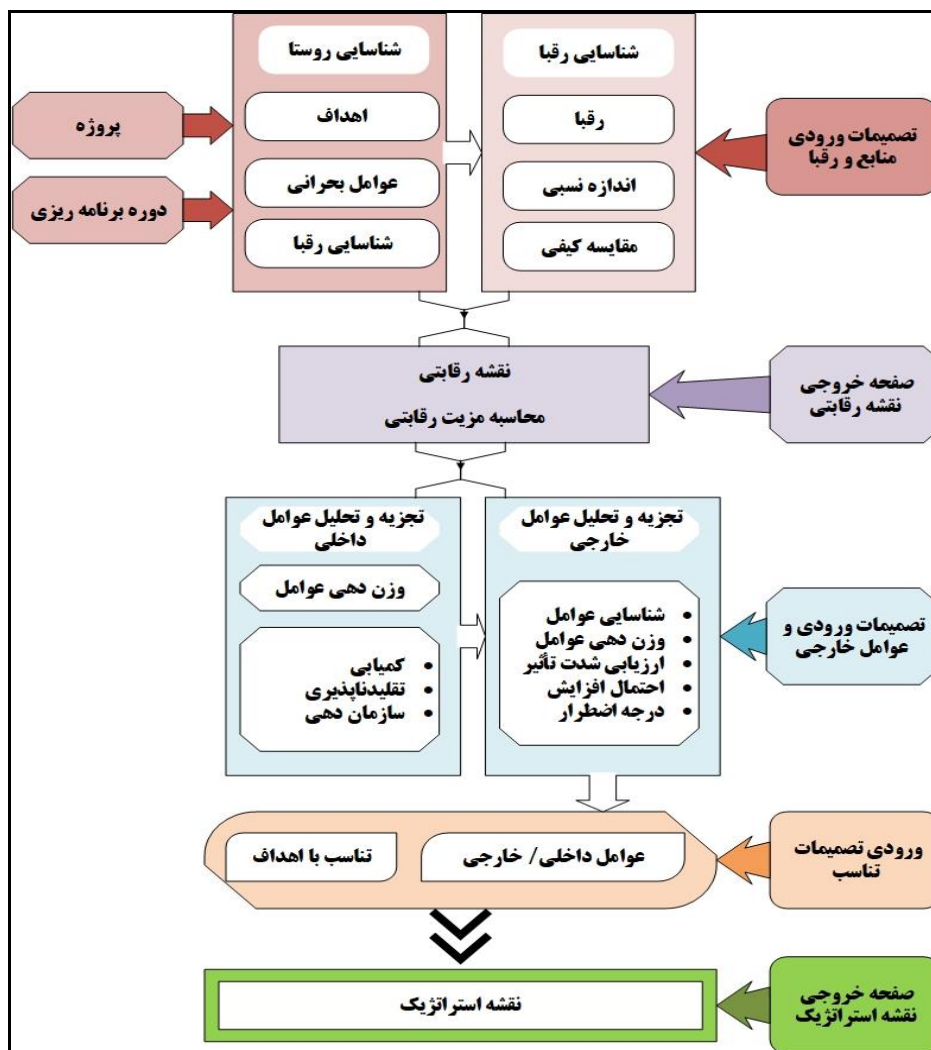
گردآوری نظرات خبرگان طی چند مرحله و با شیوه دلفی تعدیل‌شده انجام شد. در هر مرحله فهرستی از شاخص‌ها و اهداف به آن‌ها ارائه گردید و میزان اهمیت اولویت هر یک مشخص شد. نتایج با میانگین‌گیری تحلیل و بازخورد هر مرحله در مرحله بعدی لحاظ شد تا در نهایت اتفاق نظر جمعی شکل گیرد. این فرایند باعث افزایش انسجام و اعتبار نتایج گردید. شاخص‌های پژوهش از دو مسیر به دست آمدند: نخست، مطالعه اسناد بالادستی همچون برنامه‌های توسعه ملی، اسناد استراتژیک گردشگری و طرح‌های منطقه‌ای که مفاهیم اصلی آن‌ها با روش تحلیل محتوای کیفی استخراج شد. سپس، این شاخص‌ها از طریق گفتگو و مصاحبه با خبرگان تکمیل و بومی‌سازی گردید. مجموعه اولیه شاخص‌ها سرانجام در فرایند دلفی پالایش و در سه سطح اولویت بالا، متوسط و پایین طبقه‌بندی شد. مبنای نظری پژوهش بر دیدگاه مبتنی بر منابع و قابلیت‌ها استوار است. معیارهای بارزش بودن، کمیایی، تقلیدناپذیری و غیرقابل جایگزینی بودن منابع، که در ادبیات مدیریت استراتژیک به چارچوب VRIN شهرت دارند، اساس تحلیل را تشکیل می‌دهند. این چارچوب که نخستین بار توسط Barney در سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۷ مطرح شد، تاکنون در مطالعات بسیاری برای توضیح مزیت رقابتی پایدار به کار گرفته شده است. در این مطالعه نیز همین معیارها برای ارزیابی منابع و قابلیت‌های روستاهای مورد بررسی به کار رفت تا روشن شود کدامیک از آن‌ها توانایی بهره‌برداری از فرصت‌ها یا

است (Alam & Paramati, 2016: 112). باور لن (۱۹۹۴) اشکال گوناگون گردشگری زمانی در چارچوب مفهوم گردشگری روستایی جای می‌گیرند که ۱- بیانگر ویژگی‌های کارکردی نواحی روستایی باشد، ۲- با مردم و کسب‌وکارهای روستایی پیوند یابد، ۳- در سطح نواحی روستایی واقع گردند، ۴- در مقیاس مکانی و سکونتگاهی نواحی روستایی رخ دهد و ۵- بر ویژگی‌های گوناگون نواحی روستایی از قبیل ویژگی‌های تاریخ، محیط، اجتماع، فرهنگ، اقتصاد و موقعیت مکانی آن‌ها تأکید کند (بیات و بدری، ۱۳۹۷: ۱۶۹). در گردشگری روستایی سه دیدگاه مهم وجود دارد که شامل، دیدگاه اول: گردشگری روستایی به عنوان راهبردی برای توسعه روستایی است، این رهیافت گردشگری روستایی را به عنوان یک راهبرد برای نواحی روستایی در نظر می‌گیرد که با توجه به روند روزافزون تخریب روستاها و افول کشاورزی سعی در ارائه راهبردهای جدید برا نواحی روستایی دارد؛ دیدگاه دوم: گردشگری روستایی به عنوان یک سیاست بازساخت سکونتگاه‌های روستایی؛ در این راهبرد گردشگری به عنوان یک بخش اصلی برای بازسازی مجدد روستاها پس از افول کشاورزی تأکید می‌شود، بازساخت روستایی حتی در نواحی که از گذشته فعالیت‌های گردشگری در آن‌ها رونق چندانی نیافته، به کار گرفته می‌شود و دیدگاه سوم که گردشگری روستایی را ابزاری برای توسعه پایدار و حفاظت از منابع طبیعی می‌داند، در این رویکرد علاوه بر آنکه نیازهای بازار مورد توجه است، نیازها و ضروریات جامعه و محیط زیست نیز مورد توجه قرار می‌گیرد (رکن الدین افتخاری و مهدوی، ۱۳۸۶: ۸؛ تقیلو و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۰۶-۱۰۵).

## داده‌ها و روش کار

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و بر اساس ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. در پژوهش حاضر به منظور شناخت ادبیات و پیشینه نظری و تجربی از روش کتابخانه‌ای و اسنادی بهره گرفته شد. در این ارتباط، شاخص‌های پژوهش، به عنوان مهم‌ترین اهداف هستند و بازیگران کلیدی محتمل و مؤثر بر توسعه صنعت گردشگری، از طریق روش اکتشافی و روش دلفی شناسایی و طبقه‌بندی شدند. جامعه آماری پژوهش حاضر

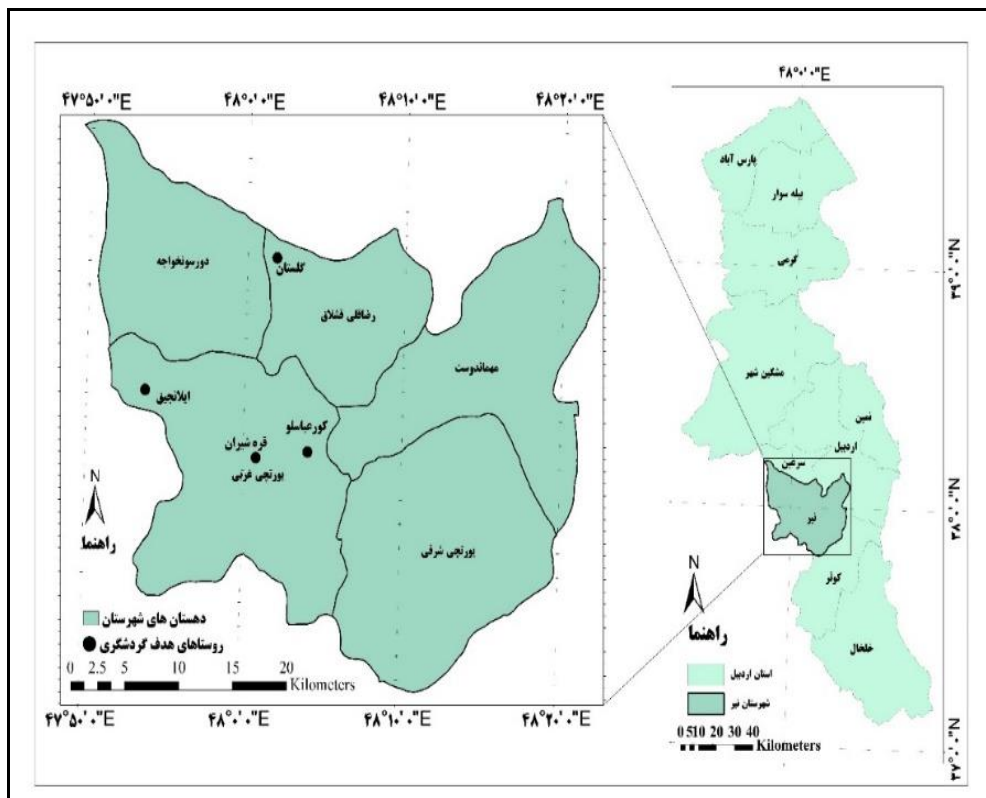
کاهش تهدیدات محیط بیرونی را دارند. شکل ۱ فرایند انجام نرم افزار متاسوات را نشان می دهد.



شکل ۱. مراحل انجام پژوهش

در دو بخش کورائیم و مرکزی است که متشکل دو شهر و ۱۰۰ روستا است. در بخش خدمات و گردشگری وجود آب گرم‌هایی مانند قره شیران، بورجلو، قیینجیه، سقزچی و ایلانجیق(ولیعصر) وجود منطقه زیبای بولاخار در مجاورت شهر نیر، وجود دژ قدیمی و طبیعت زیبا و با صفا در روستای گلستان از پتانسیل مطلوب شهرستان برای جذب گردشگری می باشد (شکل ۲).

شهرستان نیر از نظر موقعیت جغرافیایی در ۴۷ درجه و ۵۹ دقیقه طول شرقی و ۳۸ درجه و ۲ دقیقه عرض شمالی، و ارتفاع ۱۴۵۰ متری از سطح دریا قرار دارد. وسعت این شهرستان ۱۴۹۵/۴ کیلومتر مربع است که در مجموع ۸/۳۳ درصد از استان اردبیل را در بر می گیرد و از نظر موقعیت نسبی نیز در ۳۲ کیلومتری جنوب غربی اردبیل واقع شده است. این شهرستان دارای پنج دهستان



شکل ۲. معرفی منطقه مورد مطالعه

### شرح و تفسیر نتایج

رقابت‌پذیری در برنامه‌ریزی توسعه گردشگری پایدار، ابتدا نیاز به شناسایی منابع و رقبا و همچنین دوره زمانی برنامه‌ریزی این پژوهش است، لذا برنامه زمانی میان مدت ۱۰ ساله در نظر گرفته شد. از این رو ضمن شناسایی اهداف، اولویت‌بندی آن‌ها یکی از اقدامات ضروری است که در سه سطح با اولویت بالا، اولویت متوسط و پائین قابل تفکیک هستند. اولویت‌بندی اهداف تعیین شده در پژوهش حاضر با بهره‌گیری از تکنیک دلفی انجام شد، شکل ۳ بیانگر اهداف توسعه پایدار گردشگری روستایی در شهرستان نیر و درجه‌بندی آن‌ها بر اساس سه سطح در نظر گرفته شده است.

نتایج یافته‌های توصیفی پژوهش از ۲۰ نفر خبره در نظر گرفته شده، نه نفر را استادان دانشگاه که در زمینه برنامه‌ریزی روستایی و گردشگری متخصص بودند، تشکیل داد. سایر جامعه پاسخگو، در برگیرنده پنج نفر از فعالان حوزه گردشگری، و شش نفر کارشناسان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری بودند.

در پژوهش حاضر در گام اول، اهداف بر اساس طرح‌های بالادستی و نظرخواهی از خبرگان شناسایی شد و در نهایت ۱۳ هدف برای تدوین راهبردهای رقابت‌پذیری توسعه گردشگری پایدار روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر انتخاب شد. به منظور ارزیابی

**STRATEGIC PLANNING FOR**  
کورعباسلو

**PLANNING PERIOD**  
1413  
End of planning period (e.g., 4Q2013):

**ORGANIZATIONAL OBJECTIVES**

Identification	Priority Level
ارتقاء نقش و جایگاه روستا	Top Priority
افزایش ورود و مبادلات پولی به روستا	Medium Priority
خروج از اقتصاد تک محصولی	Top Priority
بالا بردن امنیت گردشگران	Top Priority
توسعه گردشگری سلامت	Top Priority
توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی	Top Priority
حفظ باغات و جاذبه‌های طبیعی	Medium Priority
هم‌افزایی سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با گردشگری	Medium Priority
توسعه و افزایش سرمایه‌گذاری بخش خصوصی	Medium Priority
تقویت بنیان‌های بومی و محلی روستا	Medium Priority
توسعه و تقویت زیرساخت‌های ارتباطی	Top Priority
ها و سازمان‌های روستایی و نیل به تدوین برنامه مشترک	Medium Priority
کاهش نرخ بیکاری و اشتغال‌زایی	Top Priority

Add +

Next

شکل ۳. اهداف تعیین شده و سطح اولویت آن‌ها

ایجاد فرصت‌های شغلی، و توسعه گردشگری سلامت، بیشترین امتیاز را کسب کردند و در گروه اهداف با اولویت بالا قرار گرفتند. در مقابل، شش هدف دیگر از جمله افزایش ورود گردشگران به روستا، حفظ محیط‌زیست، ارتقای نهادهای محلی و سایر موارد، امتیاز میانگین پایین‌تری داشتند و در سطح اولویت متوسط جای گرفتند. این فرایند نشان می‌دهد که طبقه‌بندی اهداف صرفاً بر اساس قضاوت ذهنی نبوده است، بلکه بر پایه یک روش کمی و با اتکا به اجماع خبرگان انجام شده است. به همین دلیل می‌توان گفت نتایج نهایی از اعتبار بیشتری برخوردار بوده و به‌طور معناداری بازتاب‌دهنده نظر جمعی جامعه خبرگی هستند.

به دنبال شناسایی و اولویت‌بندی اهداف در نظر گرفته شده و با توجه به اینکه هر یک از این عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری، بر اساس نظر متخصصین دارای اهمیت یا وزن‌های مختلفی می‌باشند و یکسان نیستند، اقدام به

پس از مرحله اولیه شناسایی، اهداف استخراج شده برای ارزیابی میزان اهمیت در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آنان خواسته شد تا هر یک از اهداف را بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت، از بسیار کم‌اهمیت تا بسیار بااهمیت، امتیازدهی کنند. داده‌های حاصل از نظرات ۲۰ خبره در نرم‌افزار متناسوات وارد شد و میانگین امتیاز هر هدف محاسبه گردید. سپس بر اساس این میانگین‌ها، آستانه‌های تصمیم‌گیری مشخص شد. اهدافی که امتیاز میانگین بالاتر از عدد چهار کسب کردند در سطح اولویت بالا، اهداف با میانگین بین سه تا چهار در سطح اولویت متوسط و در صورت وجود میانگین کمتر از سه، در سطح اولویت پایین طبقه‌بندی شدند. نتایج این تحلیل نشان داد که اهدافی همچون ارتقاء نقش و جایگاه روستا، خروج از اقتصاد تک‌محصولی نواحی روستایی، ارتقای امنیت گردشگران، توسعه اقامتگاه‌های بوم‌گردی، تقویت و گسترش زیرساخت‌های ارتباطی، کاهش نرخ بیکاری و

همانگونه که پیداست، وجود اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران، امکانات مناسب حمل و نقل و وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی دارای بیشترین وزن بودند.

وزن‌دهی گردید. مجموع وزن‌های اختصاص داده شده به اهداف باید ۱۰۰ باشد. در پژوهش حاضر از روش دلفی برای وزن‌دهی بهره گرفته شد. شکل ۴ میانگین وزن‌دهی عوامل مؤثر در نظر گرفته شده را نشان می‌دهد.

The screenshot shows a software interface for analyzing Critical Success Factors. On the left, a flowchart indicates the process: Resources + Competition leads to Competitive Map, which leads to (V)RIO, then Business Environment, then Fit, then H-SWOT Chart, and finally Strategy Development. There is also an 'About' button at the bottom left. The main area is titled 'CRITICAL SUCCESS FACTORS' and contains a table with two columns: 'Identification' (Which resources and capabilities are required to be successful in our line of business (industry)?) and 'Weighting' (How important are these in comparison to each other?). The table lists 11 factors with their respective weights. At the bottom right, there is a 'Total' of 100, and 'Back' and 'Next' buttons.

Identification	Weighting
وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی	10 %
داشتن جاذبه‌های طبیعت گردی	8 %
قدمت و پیشینه تاریخی روستا	9 %
وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر	8 %
دسترسی آسان به روستا	9 %
حفظ آداب و رسوم کهن	8 %
مهمان‌نوازی و گردشگری‌پذیری	9 %
مجاورت با مراکز شهری	8 %
امکانات مناسب حمل و نقل	11 %
وجود اقلیم کوهستانی و معتدل	8 %
ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران	12 %

Total 100

شکل ۴. منابع و قابلیت‌های روستای مورد مطالعه

و روستاهای رقیب برای روستای هدف گردشگری کورعباسلو، روستاهای قره شیران، ایلانجیق و گلستان بودند. مقایسه قابلیت‌های روستای مورد مطالعه با روستاهای رقیب، در یک طیف پنج گزینه‌ای، از خیلی عالی تا خیلی ضعیف بررسی گردید (شکل ۵).

شناسایی ابعاد رقابتی بین روستاهای مورد مطالعه یکی دیگر اقدامات انجام شده در پژوهش حاضر است. لذا ابتدا شاخص‌های مؤثر در رقابت‌پذیری و همچنین واحد اندازه‌گیری تعیین شد. بر این اساس تعداد گردشگران و ابعاد گردشگری پایدار به عنوان ملاک در نظر گرفته شد

شکل ۵. شناسایی ابعاد رقابتی و روستاهای رقیب

از این رو پس از مشخص‌شدن جایگاه هر روستا بر اساس منابع و قابلیت‌های مورد بررسی، اقدام به ترسیم نقشه رقابتی گردید.

بر این اساس می‌توان بیان نمود روستای کورعباسلو بر اساس قابلیت‌های شناخته شده، نسبت به سایر روستاهای هدف گردشگری شهرستان در چه جایگاهی قرار دارد (شکل ۶).

Resources + Competition

INTERNAL FACTOR EVALUATION

Competitive Map

VRIO

Business Environment

Fit

H-SWOT Chart

Strategy Development

About

**Identification**  
Consider these resources and capabilities of our business and add new ones of relevance.

**Weighting**  
How important are these in comparison with each other?

**Rarity**  
Our competitors... do not have this

**Imitability**  
Our competitors cannot easily develop this

**Organization**  
We benefit from this factor through our approach to decision making

وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی	10 %	Agree	Strongly Agree	Strongly Agree
داشتن جاذبه‌های طبیعت گردی	8 %	Agree	Strongly Agree	Agree
قدمت و پیشینه تاریخی روستا	9 %	Neutral	Agree	Agree
وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر	8 %	Neutral	Agree	Agree
دسترسی آسان به روستا	9 %	Agree	Neutral	Agree
حفظ آداب و رسوم کهن	8 %	Neutral	Agree	Neutral
مهمان‌نوازی و گردشگری	9 %	Agree	Agree	Neutral
مجاورت با مراکز شهری	8 %	Neutral	Neutral	Neutral
امکانات مناسب حمل و نقل	11 %	Agree	Agree	Neutral
وجود اقامت‌گاه‌های متنوع	8 %	Agree	Strongly Agree	Neutral
ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگر	12 %	Strongly Disagree	Strongly Disagree	Strongly Disagree

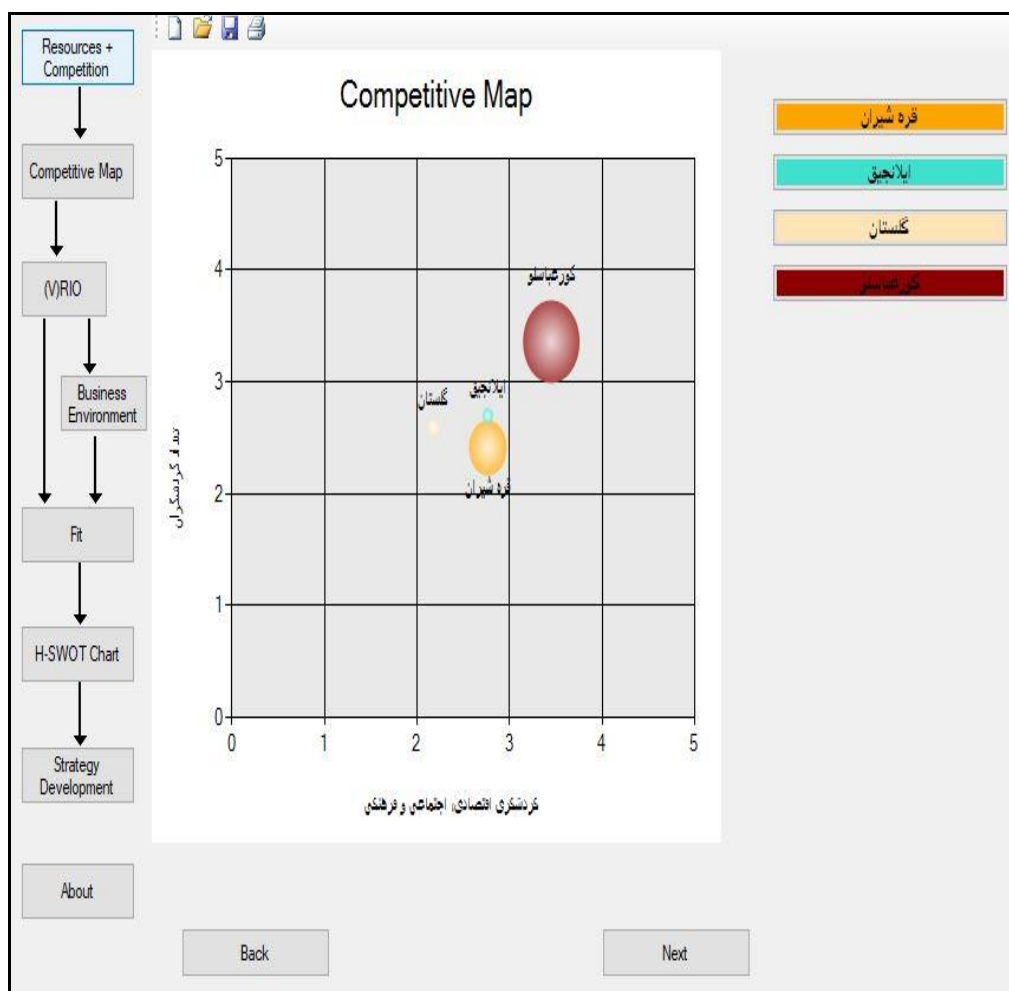
Back

Next

شکل ۶. مقایسه روستای کورعباسلو با روستاهای رقیب خود از لحاظ قابلیت‌ها و منابع

ضعیف‌تری قرار دارند. در زمینه توسعه پایدار گردشگری نیز وضعیت به همین ترتیب است. بنابراین روستای قره شیران بزرگترین رقیب برای روستای کورعباسلو محسوب می‌شود (شکل ۷).

بررسی نقشه رقابتی و مقایسه روستای کورعباسلو با روستاهای رقیب نشان می‌دهد که گردشگران ورودی به روستای کورعباسلو و سپس روستای قره شیران، در وضعیت مناسبتری نسبت به سایر روستاها قرار دارند. دو روستای گلستان و ایلانجیق (ولیعصر) در حالت



شکل ۷. نقشه رقابتی و جایگاه روستا نسبت به سایر رقبا

هستند، بر اساس نظر نخبگان و با توجه به چهار معیار وزن، تأثیر، احتمال افزایش و درجه اضطرار، مورد بررسی قرار گرفت. عامل وزن در پنج طیف از "بسیار مهم" تا "بسیار کم" اهمیت رتبه‌بندی گردید. عامل تأثیرگذاری نیز در پنج گروه بسیار قوی تا بسیار ضعیف تقسیم‌بندی گردید. عامل احتمال افزایش در پنج گروه بسیار بالا تا بسیار کم رتبه‌بندی شد. در نهایت درجه اضطرار هر عامل در پنج طبقه "دراز مدت"، "نه خیلی زود"، "به زودی"، "خیلی زود" و "بلافاصله" تقسیم‌بندی گردید (شکل ۸)

در گام بعد بر اساس تئوری مبتنی بر رقابت و منابع بر اساس کمیابی، تغییرناپذیری و غیرقابل جایگزینی در طیف پنج گزینه‌ای "خیلی موافقم" تا "خیلی مخالفم" مورد بررسی قرار گرفت. نتایج تحلیل عوامل مؤثر بیانگر این است که این عوامل از وابستگی و قدرت هدایتی بالا برخوردار هستند و به عبارتی تأثیرگذاری و تأثیرپذیری بالا برخوردار هستند.

در ادامه بررسی انجام شده، اقدام به ارزیابی عوامل محیطی مؤثر بر رقابت‌پذیری در توسعه گردشگری روستای کورسنگران پرداخته شد. برای دستیابی به این هدف، عوامل محیطی که خارج از کنترل در رقابت‌پذیری

Resources + Competition

Competitive Map

(VRIO)

Business Environment

Fit

H-SWOT Chart

Strategy Development

About

**FACTORS IN THE BUSINESS ENVIRONMENT**

Identification	Weighting	Impact	Probability of Increase	Degree of Urgency
Which factors that our business cannot directly control are critical for achieving its purpose? Consider political, economic, socio-cultural, technological, ecological, legal, and competitive issues.	How important are these in comparison with the average business challenge?	How strong would the impact of this factor be on the success of our organization?	The likelihood of this factor increasing over the planning period is ...	Our organization needs to address this issue ...
بهبود وضع معیشتی مردم و افزایش دستمزد	More Important	Medium	Medium	Soon
بهبود قوانین بالاسنتی در راستای حمایت از گردشگری	More Important	Medium	High	Soon
حضور مسئولین بومیان آشنا به شرایط منطقه در سطوح متفاوت مدیریت	More Important	Strong	Very High	Soon
ترویج رسانه‌ها در راستای ترویج و توسعه گردشگری روستایی	Much More Important	Strong	Very High	Soon
آشناسازی گردشگران با فرهنگ و زبان منطقه	More Important	Medium	High	Not so soon
انتشار اعتبارات به روستا جهت ایجاد کلبه‌های بوم گردی	Much More Important	Strong	High	Soon
زیمه‌سازی برای حضور فعال سازه‌های غیر دولتی مردمی	More Important	Strong	Medium	Soon
بهبود و ارتقای محصولات گردشگری (رمانی، تجاری، تفریحی و علمی)	Average	Strong	High	Soon
سازی و آموزش مردم محلی به منظور برقرار ارتباط مناسب با گردشگران	More Important	Strong	Medium	Soon
سنگین جهت جلوگیری از تخریب محیط زیست و آلوده کردن منابع طبیعی	Much More Important	Very Strong	Very High	Immediately
تقاضا برای گردشگری از طریق تنوع بخشیدن به فعالیت‌های گردشگری	Much More Important	Very Strong	Very High	Immediately

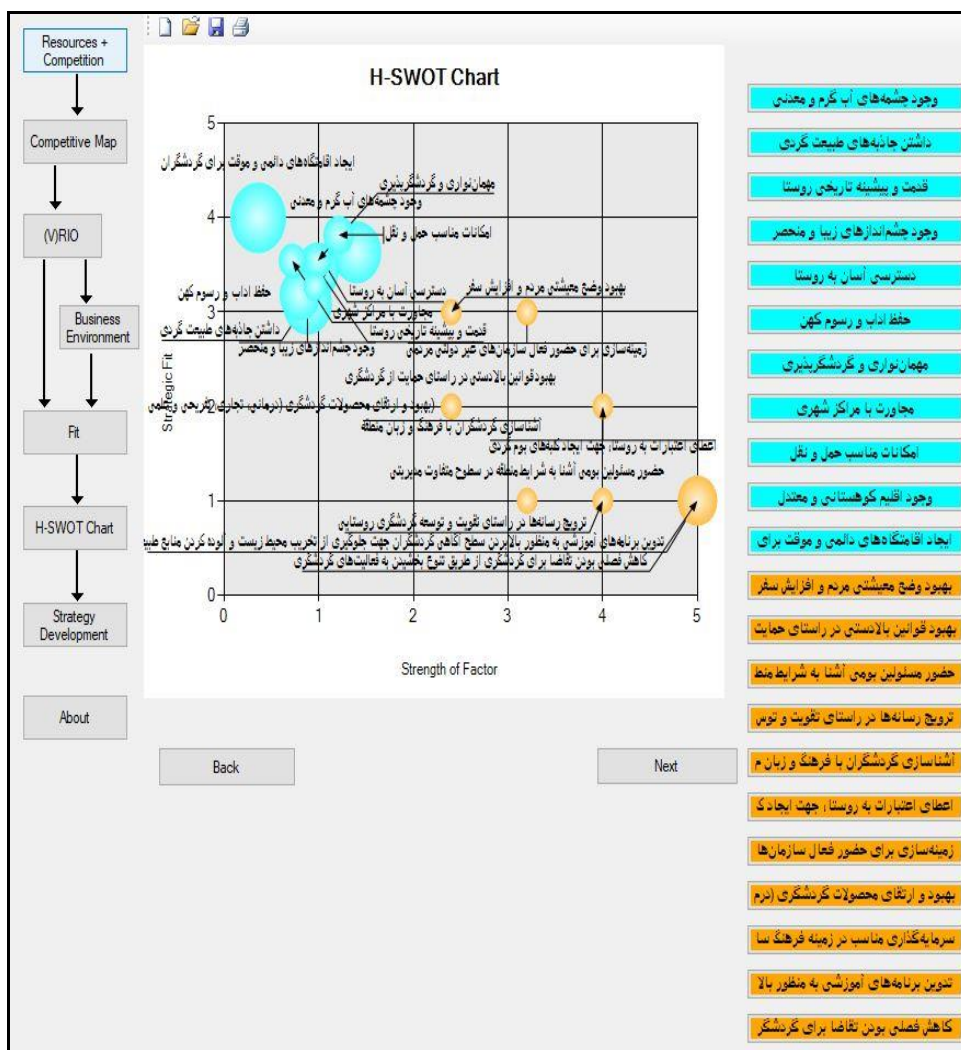
Add +

Next

شکل ۸. عوامل محیطی خارج از کنترل سازمان

و تهدیدات را به حداقل می‌رساند. در نهایت بر اساس تمام اقدامات انجام شده، اقدام به ترسیم نقشه راهبردی بر اساس ورودی‌ها و مقایسه‌های قبلی گردید (شکل ۹).

در گام ارزیابی راهبردی، اقدام به ارزیابی تأثیر امکانات و منابع بر روی عوامل خارجی از طریق بهره‌گیری از نظر نخبگان به صورت مقایسه زوجی گردید. این معیار عاملی برای رسیدن به این موضوع است که منابع و امکانات چگونه از فرصت‌ها پشتیبانی می‌نماید



شکل ۹. نقشه راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستای کورعباسلو

از تناسب راهبردی را دارا هستند. به طور کلی می‌توان بیان نمود برای هر دو گروه از حباب‌ها، قرارگیری در موقعیت بالا نشان‌دهنده بالاترین امتیاز است.

جدول ۱، قضاوت عوامل کلان محیطی با قابلیت‌ها، منابع و توانایی‌ها را نشان می‌دهد. باید تعیین نمود که ترکیب این عوامل با یکدیگر در تدوین راهبرد، کارساز است یا خیر و در چه اولویتی قرار می‌گیرد. اولویت‌دهی عوامل با استفاده از میزان نزدیکی قابلیت و منابع و توانایی‌ها با عوامل کلان محیطی انجام گرفت. با در نظر گرفتن اندازه حباب‌ها و قرارگیری در موقعیت بالا می‌توان بیان نمود، وضعیت معیشت مردم (اندازه حباب : ۳،  $X=2/40$ ،  $Y=3$ )، زمینه‌سازی برای حضور فعال سازمان‌های غیردولتی مردمی (اندازه حباب : ۳،  $X=3/20$ ،  $Y=3$ )، اعطای اعتبارات به روستا جهت ایجاد

در نقشه ارزیابی رقابت‌پذیری گردشگری، منابع و قابلیت‌ها و همچنین عوامل خارجی بر اساس سه معیار بررسی شدند و این سه معیار شامل نزدیکی قابلیت‌ها، منابع و عوامل خارجی، سمت فوقانی و عوامل افقی و سوم اندازه حباب‌ها است. در این نقشه محور افقی (X) کمیایی، تناسب سازمانی و تقلیدناپذیری را نشان می‌دهد. محور Y، درجه و میزان تناسب استراتژیک عوامل و در نهایت اندازه حباب‌ها، میزان تناسب با هدف‌های در نظر گرفته شده را تعیین می‌کند. در این نقشه، عوامل کلان محیطی با رنگ نارنجی و قابلیت‌ها و منابع با رنگ آبی فیروزه‌ای نمایش داده شده است. مواردی که به سمت راست متمایل هستند، نسبتاً با ارزش، تقلید نشدنی و نادر هستند و همچنین بدون جایگزین می‌باشند. از سوی دیگر عواملی که به سمت بالا متمایل دارند، درجه بالایی

کلبه‌های بوم‌گردی (اندازه حباب ۳:  $X=4, Y=2$ )، وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی (اندازه حباب ۶:  $X=1/39, Y=3/63$ )، وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر (اندازه حباب ۶:  $X=0/87, Y=3/09$ ) و ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران (اندازه حباب ۶/۶۹:  $X=0/35, Y=4$ ) جزو مهم‌ترین منابع شماره می‌روند.

جدول ۱. مقدار ارزش  $X$ ، ارزش  $Y$  و اندازه حباب‌ها

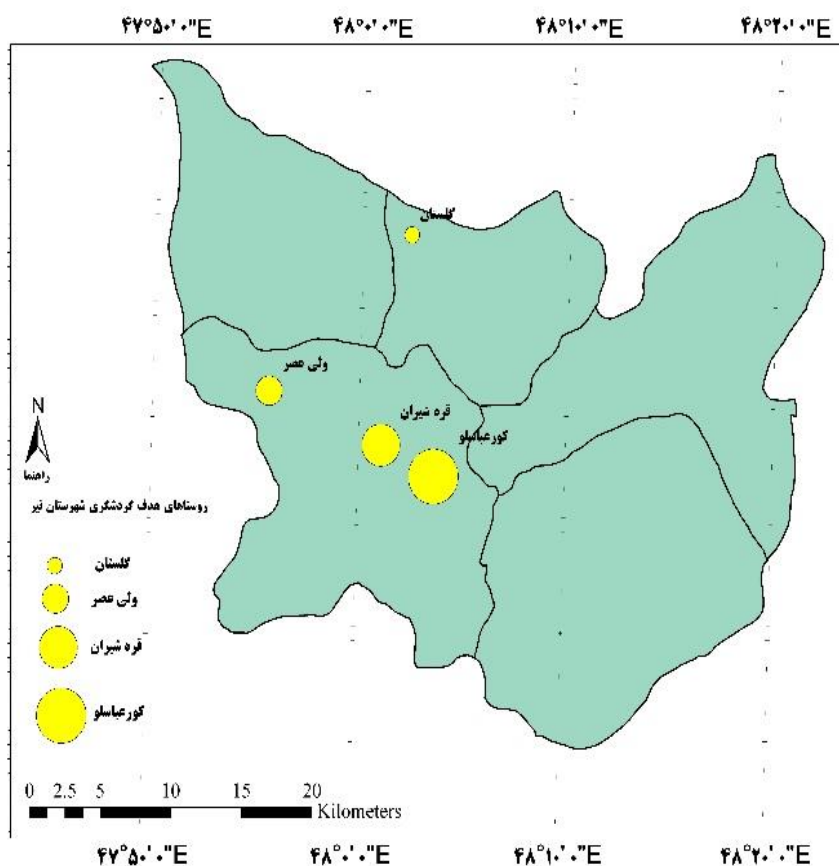
اندازه حباب	Y	X	نقطه
۶	۳/۶۳	۱/۳۹	وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی
۳/۸۴	۳/۳۶	۱/۰۳	داشتن جاذبه‌های طبیعت گردی
۵/۳۰	۳/۴۵	۰/۹۰	قدمت و پیشینه تاریخی روستا
۶	۳/۰۹	۰/۸۷	وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر
۵/۸۸	۳/۶۳	۰/۹۰	دسترسی آسان به روستا
۵/۰۷	۳/۱۸	۰/۷۹	حفظ آداب و رسوم کهن
۳/۶۹	۳/۵۴	۰/۹۹	مهمان‌نوازی و گردشگری پذیرایی
۳/۶۹	۳/۵۴	۰/۷۱	مجاورت با مراکز شهری
۴/۰۷	۳/۸۱	۱/۲۱	امکانات مناسب حمل و نقل
۳/۳۰	۳/۲۷	۰/۹۶	وجود اقلیم کوهستانی و معتدل
۶/۶۹	۴	۰/۳۵	ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران
۳	۳	۲/۴۰	بهبود وضع معیشتی مردم و افزایش سفر
۳	۲	۲/۴۰	بهبود قوانین بالادستی در راستای حمایت از گردشگری
۳	۱	۳/۲۰	حضور مسئولین بومی آشنا به شرایط منطقه در سطوح متفاوت مدیریتی
۳	۱	۴	ترویج رسانه‌ها در راستای تقویت و توسعه گردشگری روستایی
۲	۲	۲/۴۰	آشناسازی گردشگران با فرهنگ و زبان منطقه
۳	۲	۴	اعطای اعتبارات به روستا، جهت ایجاد کلبه‌های بوم گردی
۳	۳	۳/۲۰	زمینه‌سازی برای حضور فعال سازمان‌های غیر دولتی مردمی
۳	۲	۲/۴۰	بهبود و ارتقای محصولات گردشگری (درمانی، تجاری، تفریحی و علمی)
۳	۳	۳/۲۰	سرمایه‌گذاری مناسب در زمینه فرهنگ سازی و آموزش مردم محلی به منظور برقرار ارتباط مناسب با گردشگران
۵	۱	۵	تدوین برنامه‌های آموزشی به منظور بالابردن سطح آگاهی گردشگران جهت جلوگیری از تخریب محیط زیست و آلوده کردن منابع طبیعی
۵	۱	۵	کاهش فصلی بودن تقاضا برای گردشگری از طریق تنوع بخشیدن به فعالیت‌های گردشگری

حباب بزرگ‌تر نمایان شده و جایگاه محوری خود را در فرآیند توسعه گردشگری به نمایش گذاشته‌اند. از سوی دیگر زیرساخت‌ها و سهولت دسترسی به روستا نیز نقش قابل توجهی در افزایش ظرفیت گردشگری داشته‌اند. شاخص‌هایی نظیر دسترسی آسان به روستا و ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت، از جایگاه مناسبی در جدول برخوردار بوده و در نقشه نیز با حباب‌هایی بزرگ‌تر و برجسته‌تر مشخص شده‌اند. این موضوع نشان می‌دهد که علاوه بر وجود منابع طبیعی و فرهنگی، فراهم بودن امکانات اولیه برای اقامت و دسترسی، عاملی کلیدی در تبدیل روستا به یک مقصد گردشگری به شمار می‌آید. در کنار این عوامل، عناصر اجتماعی و فرهنگی همچون حفظ آداب و رسوم کهن و مهمان‌نوازی اهالی، هرچند در

در پایان بخش یافته‌های پژوهش اقدام به ترسیم نقشه روستاهای مورد مطالعه شد (شکل ۱۰). بررسی یافته‌های جدول و نقشه پراکنش روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر نشان می‌دهد که ظرفیت‌ها و محدودیت‌های موجود در توسعه گردشگری این منطقه به‌گونه‌ای ناهمگن توزیع شده است. نتایج حاصل از داده‌های ترسیم شده بیانگر آن است که جاذبه‌های طبیعی مانند چشم‌اندازهای زیبا و منحصر به فرد، وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی و همچنین پیشینه تاریخی روستاها بیشترین اهمیت را در جذب گردشگر ایفا می‌کنند. این عوامل که عمدتاً در روستاهای مرکزی و غربی شهرستان متمرکز شده‌اند، در نقشه نیز با اندازه

گردشگری ایفا کنند. چنین وضعی به‌ویژه در روستاهایی که از ظرفیت پایین‌تری برخوردارند، مانند قره شیران، بیشتر نمود پیدا می‌کند و نشان می‌دهد که بدون تقویت این بخش‌ها، بهره‌برداری کامل از ظرفیت‌های موجود دشوار خواهد بود. ترکیب نتایج جدول و نقشه بیانگر آن است که روستاهای دارای جاذبه‌های طبیعی شاخص و دسترسی مناسب، مانند کوراییم و نیر، بیشترین وزن گردشگری را در شهرستان دارند. روستاهای ولی عصر و گلستان نیز در سطحی متوسط قرار گرفته و بیش از هر چیز نیازمند تقویت زیرساخت‌ها و تبلیغات هدفمند هستند، در حالی که روستاهایی مانند قره شیران با ظرفیت کمتر برای جذب گردشگر نیازمند حمایت‌های ویژه و سیاست‌های جبرانی‌اند.

سطحی میانی قرار دارند، اما نقش مکملی در تجربه گردشگر ایفا می‌کنند. این عناصر به‌تنهایی کافی نیستند، بلکه زمانی می‌توانند تأثیرگذار باشند که با حمایت‌های نهادی و زیرساختی همراه شوند. بررسی نقشه نیز نشان می‌دهد که این ویژگی‌ها در میان اکثر روستاها پراکنش نسبتاً یکنواختی دارند، اما در مناطقی که از دسترسی و امکانات بیشتری برخوردارند، پررنگ‌تر و ملموس‌تر هستند. در مقابل، شاخص‌های نهادی و مدیریتی مانند حضور مسئولین بومی، ترویج رسانه‌ها و بهبود قوانین بالادستی در بخش‌های پایین‌تر جدول قرار گرفته و از اهمیت کمتری برخوردار بوده‌اند. این موضوع حاکی از آن است که ساختارهای سیاستی و نهادی در سطح محلی و منطقه‌ای نتوانسته‌اند نقشی کارآمد در حمایت از توسعه



شکل ۱۰. توزیع فضایی روستاهای هدف گردشگری شهرستان نیر

و متخصصین بود، با استفاده از تکنیک دلفی بهره گرفته شد. بررسی نتایج نشان‌دهنده این موضوع است که در روستای هدف گردشگری کورعاسلو، جهت توسعه پایدار گردشگری، منابع و قابلیت‌هایی وجود دارد که از جمله

### بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تدوین برنامه راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستایی در شهرستان نیر انجام شد. در این راستا از نظرات نخبگان که در برگیرنده کارشناسان

مهم‌ترین منابع و توان‌های روستا به شمار می‌رود. در این نقشه (نقشه راهبردی توسعه گردشگری پایدار روستای کورعباسلو) با توجه به اینکه محور X، بیانگر کمیاب بودن، ارزشمندی، غیر قابل تکثیر بودن و میزان بهره‌برداری از توان و منابع است، وجود چشمه‌های آب گرم و معدنی با ارزش X ۱/۳۹، از بین تمام قابلیت‌ها، توانایی‌ها و منابع نام برده شده، کمیاب‌تر، با ارزش‌تر و غیرقابل تکثیرتر بود و بیشترین میزان بهره‌برداری از منابع را به خود اختصاص داده است. پس از آن امکانات مناسب حمل و نقل با ارزش X ۱/۲۱ و در مرتبه سوم داشتن جاذبه‌های طبیعی گردی با ارزش X ۱/۰۳، قرار دارد. از این حیث، با توجه به اینکه این عوامل، از بین راهبردهای ذکر شده، عواملی هستند که دسترسی رقبای آن دشوار است، لذا در سایه مدیریت صحیح روستایی، مشارکت روستاییان، دسترسی به این منابع و قابلیت‌ها به صورت صحیح‌تر میسر شده است. در سایر روستاهای رقیب نیز می‌توان با مبنا قرار دادن این شرایط نسبت به بهبود شرایط آن‌ها اقدامات لازم را انجام داد. با توجه خروجی‌های نرم افزار و جایگاه هر یک از عوامل کلان محیطی در محور X، کاهش فصلی بودن تقاضا برای گردشگری، از طریق تنوع بخشیدن به فعالیت‌های گردشگری با ارزش X ۵، تدوین برنامه‌های آموزشی به منظور بالا بردن سطح آگاهی با ارزش X ۵، اعطای اعتبارات به روستا جهت ایجاد کلبه‌های بوم‌گردی با ارزش X ۴ و در نهایت، ترویج رسانه‌ها در راستای توسعه و تقویت گردشگری روستایی با ارزش X ۴، دارای بیشترین اثرگذاری بر توسعه گردشگری پایدار روستایی بودند. اندازه جابجایی منابع، قابلیت‌ها و توانایی‌ها، بیانگر این موضوع است که ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران با اندازه جابجایی ۶/۶۹، دارای بیشترین میزان تناسب راهبردی با اهداف است. همچنین وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر با اندازه جابجایی ۶ در جایگاه دوم و دسترسی آسان به روستا با اندازه جابجایی ۵/۸۸ در درجه سوم اهمیت و قدمت و پیشینه تاریخی روستا با اندازه جابجایی ۵/۳۰ در درجه اهمیت چهارم تناسب راهبردی و فوریت اضطرار هر یک از عوامل قرار دارد. در بین عوامل کلان محیطی، دو عامل تدوین برنامه‌های

آن‌ها می‌توان به وجود چشمه‌های آب‌گرم و معدنی، دارا بودن امکانات مناسب برای حمل و نقل، داشتن جاذبه‌های طبیعی و طبیعت‌گردی، توجه به ایجاد اقامتگاه برای گردشگران، دسترسی آسان به روستا، وجود چشم‌اندازها و مجاورت با مراکز شهری را نام برد.

همان‌گونه که نتایج نشان می‌دهد، دسترسی به امکانات مناسب حمل و نقل جهت توسعه گردشگری پایدار در روستا یکی از عوامل مهم در رقابت‌پذیری شناسایی شد. این نتایج با یافته‌های رجیبی در سال ۱۴۰۰ که به تدوین راهبردهای توسعه گردشگری پرداخت، همسو است. همچنین این نتایج با یافته‌های رسینگر و همکاران (۲۰۱۹) که عوامل مؤثر بر رقابت‌پذیری گردشگری در کشور امارات را مورد بررسی قرار دادند، مطابقت دارد. افراخته همکاران در سال ۱۳۹۸ رضایت گردشگران، منابع و جاذبه‌های محوری و مدیریت مقصد را از عوامل اولویت‌دار در رقابت‌پذیری گردشگری معرفی کردند. این نتایج تأییدکننده یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر توجه به ایجاد اقامتگاه و امنیت گردشگران، هم‌افزایی سازمان‌ها و نهادها و اصلاح قوانین می‌باشد. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد، جایگاه و مدیریت بازدیدکنندگان، مهمان‌نوازی، دوری و نزدیکی به مراکز شهری در رشد و توسعه مقصد گردشگری روستایی تأثیرگذار هستند. این نتایج تأییدکننده یافته‌های آن و بسیر (۲۰۲۲) است که رابطه بین توانمندسازی و اقدامات حمایتی از گردشگری و رقابت‌پذیری مقصد گردشگری را مورد مطالعه قرار دادند. فرهادی خواه ۱۲ عامل را به عنوان عوامل کلیدی مؤثر بر رقابت‌پذیری گردشگری شناسایی کرد. در پژوهش حاضر نیز ۱۳ عامل برای رقابت‌پذیری شناسایی شد. از این حیث نتایج هر دو پژوهش با هم همسو است، زیرا در هر دو وجود عواملی مانند فرهنگ و آداب و رسوم، پیشینه تاریخی، اصلاح قوانین و مقررات، نقش رسانه از عوامل مهم بودند.

بر اساس تحلیل‌های صورت گرفته از نقشه راهبردی و با در نظر گرفتن اندازه جابجایی و قرارگیری در موقعیت بالا و سمت راست، می‌توان بیان نمود، از بین عوامل ذکر شده، سه عامل وجود چشمه‌های آب‌گرم، دسترسی آسان به روستا و وجود چشم‌اندازهای زیبا و منحصر، جزو

می‌تواند بر پیشبرد گردشگری پایدار روستایی در هر چهار روستای هدف گردشگری شهرستان مفید باشد. به گونه‌ای که ایجاد اقامتگاه‌های دائمی و موقت برای گردشگران، یکی از عوامل مهم در جذب گردشگر و اقامت او در روستاهای مورد مطالعه شده است. در روستاهایی مانند گلستان و ایلانجیق، عدم وجود این اقامتگاه‌ها، یکی از عوامل بازدید کمتر و اقامت کمتر گردشگران در این روستاها، شناسایی شد. لذا توجه به این موضوع از سوی روستاییان، مدیران روستایی و همچنین اعطای اعتبارات به این بخش می‌تواند در پیشبرد وضعیت این روستاها مؤثر باشد. از سوی دیگر امکانات نامناسب حمل و نقل و وجود جاده مال‌رو، رفت و آمد را تحت تأثیر قرار داده است. از این رو توجه به زیرساخت‌های مناسب حمل و نقل، عاملی است که بر استقبال گردشگران می‌افزاید.

## References

- Afrakhteh, H., Jalalian, H., Arami, E. (2019). Analyze Factors Influencing Tourism Competitiveness (Case Study: Sarein City), *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 14(2), 457-472. [In Persian].
- Akbarpour, M., Abdolkarim, F., Moradi, O. (2025). Investigating the barriers to the development of rural tourism with an emphasis on sustainable development indicators, a case study: Maydan section of Khanqin, Iraq, *Geography and human relationships*, 7(4), 534-559. [In Persian] <https://doi.org/10.22034/gahr.2025.463444.2175>
- Alam, M. D., Paramati, S., Sudharshan, R. (2016), The impact of tourism on income inequality in developing economies: Does Kuznets curve hypothesis exist? *Annals of Tourism Research*, 61, 111-126.
- آموزشی به منظور بالا بردن سطح آگاهی و کاهش فصلی بودن تقاضا برای گردشگری از طریق تنوع بخشیدن به فعالیت‌های گردشگری، با اندازه حساب ۵، دارای شدت اضطراب بیشتری نسبت به سایر عوامل بودند و در تدوین برنامه باید بیشتر مورد توجه قرار گیرند.
- به طور کلی این نتایج نشان می‌دهد روستای کورعباسلو با مقدار  $X = ۳/۴۵$  و مقدار  $Y = ۳/۳۵$  در جایگاه بهتری نسبت به سایر روستاهای هدف گردشگری شهرستان دارد. لذا با توجه به اینکه گردشگری بر اقتصاد روستایی تأثیر بسیار بالایی دارد، می‌تواند در پیشبرد فعالیت‌ها، توان‌های اجتماعی، محیطی و در تأمین منابع بخش‌های مختلف مفید باشد. بدیهی است در کنار قابلیت‌ها، توان‌ها و عوامل درونی و عوامل محیطی که بیشترین تأثیر را در تدوین برنامه راهبردی دارا بودند، توجه به سایر عوامل در هر دو دسته درونی و بیرونی،
- Andrades, L., & Dimanche, F. (2017). Destination competitiveness and tourism development in Russia: Issues and challenges. *Tourism Management*, 62, 360–376.
- Barbosa, P. A., Fischmann, A. A., & Costa, B. K. (2024), Tourism competitiveness and social progress: A systematic literature review, *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 59, 309-323.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Barney, J. B. (1997). *Gaining and sustaining competitive advantage* (1st ed.). Reading, MA: Addison-Wesley.
- Batra, A. (2017). Destination Competitiveness: Amazing Bangkok versus Lion City Singapore, *Enlightening Tourism. A Pathmaking Journal*, 7(2), 154-178.

- Bayat, N., Badri, S. A. (2018). Segmenting tourism in rural area by emphasizing on motivational factors: Case study of Kolan river catchment area, *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 18 (49), 167-186. [In Persian]
- Beckman, E., Morse, S., Smith, E. (2024). The economic impacts of adventure tourism on a rural community. *Tourism Analysis*, 29(3), 323-335. <https://doi.org/10.3727/108354224X17194304972608>
- Cronj'e, D. F., & Du Plessis, E. (2020). A review on tourism destination competitiveness. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 45, 256-265.
- Dasic, D., Zivkovic, D., Vujic, T. (2020). Rural tourism in development function of rural areas in Serbia. *Ekonomika Poljoprivrede*, 67(3), 719-733. <https://doi.org/10.5937/ekoPolj2003719D>
- Eimani, B., Madani, J. (2025). Pathology of Sustainable Rural Tourism in Rural Areas Based on Tourism Stakeholders Approach: A case study of Sarein City, *Human Geography Research Quarterly*, 57(1), 49-65. [In Persian] <https://doi.org/10.22059/jhgr.2024.373285.1008674>
- Farhadikhah, H., Ziari, K., Zanganeh Shahraki, S., Rezaei, N. (2024). Identifying and Prioritizing Factors Affecting Tourism Competitiveness in Tehran, *Social Studies in Tourism*, 12(26), pp49-74. [In Persian]
- Fazeliesati, S., Ramezanzaheh, M., Hasanpoor, M. (2022). Analysis of Factors Affecting Competitiveness on Tourism Growth and Development in Rural Destination Areas, Case Study: Dohzar Country in Tonekabon Township, *Journal Of Rural Research*, 3(13), 468-483. [In Persian]
- Gabor, M. R., Panait, M., Bacos, I. B., Naghi, L. E., & Oltean, F. D. (2023). Circular tourism economy in European Union between competitiveness, risk and sustainability, *Environmental Technology & Innovation*, 32, 103407.
- González-Rodríguez, M.R., Díaz-Fernández, M. C., Pulido-Pavón, N. (2023). Tourist destination competitiveness: An international approach through the travel and tourism competitiveness index, *Tourism Management Perspectives*, 47, 101127.
- Imani, B., Hamid Nanekaran, O. (2024). Identifying drivers influencing rural tourism with a future research approach, case study: villages of Nir County, *Rural Development Strategies*, 10(4), 412-427. [In Persian]
- Javdan, S., Tavalaei, S., Mehraban, F. (2022). Analyzing The Effect of the Organizational Capacity on the Competitiveness of Spa Tourism Destinations; Case Study: Sarein City, *Tourism Management Studies*, 16(56), 83-56. [In Persian]
- Kapera, I. (2018). Sustainable tourism development efforts by local governments in Poland, *Sustainable Cities and Society*, 40(3), 581-588.
- Kułyk, P., & Brelik, A. (2019). Tourist competitiveness of Polish rural areas, *European Research Studies Journal*, 22(4), 379-387.

- Kumar, S., Kumar, d., Nicolau, j. l. (2024). How does culture influence a Country's travel and tourism competitiveness? A longitudinal frontier study on 39 countries, *Tourism Management*, 100, 104822.
- Lewis, C & Alessandro, S. (2019). Understanding why: Push-factors that drive rural tourism amongst senior travelers, *Tourism Management Perspectives*, 32(14), 100574.  
<http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2019.100574>
- Makooei Talatapeh, M., Moosavi, M., Javan, Kh. (2022). Analysis and Assessing the regional competitiveness in tourism development planning, Case study: Jolfa, *Journal of Human Geography Research*, 54(3), 1125-1142. [In Persian]
- Naseri Esfahani, H., Nastaran, M., Bideram, R. (2020). Explanation Conceptual model of value creation of historical textures with the urban competitiveness approach, *Journal of Urban Economics and Management*, 8(31), 35-58. [In Persian]
- Ozer, M., Küçüksakarya, S., Maiti, M. (2022). Nexus of tourism demand, economic growth, and external competitiveness in leading tourist destination countries, *Tourism Management Perspectives*, 42, 100965.
- Qin, Y., Yinhua, T. (2019). On rural collective economy and rural green tourism. *International Journal of Enterprise Information Systems*, 15(3).  
<https://doi.org/10.4018/IJEIS.2019070104>
- Rahmani, F., Rahnama, A. (2020). The Impact of Travel and Tourism Competitiveness Indicators on Foreign Tourism Demand in the Middle East and North Africa (MENA), *Social Studies in Tourism*, 8(16), 113-144. Manuscript ID: 13990817250614. [In Persian]
- Rajabali Bagloo, R. (2012). Competitive advantage and its role in the economy of libraries and information centers, *journal of Library and Information Sciences*, 15(1), 237-262. [In Persian]
- Rajabi, A. (2021). Tourism Development Strategies in Tehran based on Regional Competitiveness Identity through Metaswat Method, *Journal of Urban Ecology Research*, 12(1), 105-120. [In Persian]  
<https://doi.org/10.30473/grup.2021.8246>
- Roknaddin Eftekhari A, Mahdavi D. (2016). The solutions of the rural tourism development with SWOT Methods, Case study: Lavasan-E-Koochak, *The Journal of Spatial Planning and Geomatics*, 10 (2), 1-31. [In Persian]
- Rosa, P., Bento, P., Teotónio, T. (2022). The internal competitive advantage of adventure tourism operators: An exploratory approach, *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 39, 100555.
- Saghafiasl, S., & Afrakhteh, H. (2023). Examining Governing Factors and Impacts of Tourism Development based on Competitiveness Advantages: A Case Study of Rodbar Ghasran Rural Region, *Village and space*

- sustainable development*, 4(3), 20-38. [In Persian]
- Santos, M. C., Ferreira, A. M., & Costa, C. (2014). Influential factors in the competitiveness of mature tourism destinations. *Tourism and Management Studies*, 10 (1), 73-81.
- Shokati Amghani, M., Sarani, V., & Savari, M. (2025). Developing strategies for rural tourism development in Khuzestan province, *Economic geography research*, 6(19). [In Persian] 54-70. <https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2030864.1181>
- Sun, J., Zhou, M., Wang, S. (2025). Localized practices of rural tourism makers from a resilience perspective: A comparative study in China, *Journal of Rural Studies*, 119, 103722. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2025.103722>
- Taghiloo, A. A., Kiani, M., Kahaki, F. (2018). Study and analysis of the economic and environmental effects of tourism in rural settlements, *Regional Planning*, 8(31), 103-114. [In Persian]

